

Per què l'Opus Dei és una prelatura personal?

El professor Carlos José Errázuriz aborda en aquest assaig la configuració jurídica de l'Opus Dei. Amb la prelatura personal, "s'ha realitzat allò que demanava el mateix patrimoni carismàtic de l'Opus Dei".

28/08/2008

1 . *Plantejament de la qüestió*

L'Opus Dei és una prelatura personal des de la seva erecció com a tal

mitjançant la Constitució apostòlica Ut sit de Joan Pau II, del 28 de novembre de 1982, executada el 19 de març de 1983. Els estatuts de la prelatura s'obren amb la neta afirmació «Opus Dei est Praelatura personalis(...)» (n. 1 § 1).

Amb aquestes dades elementals podem donar ja una primera resposta a la pregunta que encapçala aquestes pàgines: la constitució de la prelatura ha tingut lloc en virtut d'una decisió de l'Autoritat Suprema de l'Església, que ha aplicat a la realitat fundada per sant Josepmaria Escrivà el 2 d'octubre de 1928 la configuració institucional de prelatura personal per a la realització de peculiars obres pastorals, prevista pel concili Vaticà II en el decret *Presbyterorum Ordinis*, n. 10. No obstant això, l'interrogant que ara ens interessa resoldre, més específic, té a veure amb les essències i es concentra, per tant, en

la forma verbal és: En quin sentit pot dir-se que l'Opus Dei és una prelatura personal?

Cap una resposta molt simple que aparentment soluciona el problema: l'Opus Dei és una prelatura personal des del punt de vista jurídic, o sigui en l'àmbit del dret canònic. Es tracta d'una afirmació perfectament veritable, i fins i tot òbvia. No obstant això, el seu significat i abast disten de ser tan obvis.

La dificultat fonamental neix del que en general s'entén per existència "jurídica", ja sigui civil o canònica, d'una determinada realitat social. Un molt difós sentit comú i no poques disquisicions teòriques sobre el dret coincideixen a concebre aquesta existència com quelcom separat de la vida efectiva de les persones en societat. El dret, vist com un sistema de normes socials capaces d'imposar-se eficaçment en un determinat

àmbit, estructura d'alguna manera la realitat social, quan regula i canalitza conductes, i crea institucions que apleguen l'activitat dels individus. Però hom tendeix a percebre aquesta estructuració com extrínseca respecte a les persones humanes i a les seves relacions interpersonals reals. Una cosa serien les realitats socials en elles mateixes, i una altra la manera que apareixen davant el sistema jurídic. Per descomptat que es reconeix la capacitat del dret d'influir en les mateixes realitats socials, però no se'l considera quelcom inherent a aquestes realitats, sinó més aviat un instrument destinat a canviar-les.

Aplicant l'anterior esquema al nostre cas, resulta fàcil d'admetre que l'Opus Dei ha entrat en un nou enquadrament jurídic-canònic en ser erigit en prelatura personal, de manera que ara se li apliquen les normes previstes en l'Església per a

aquest tipus d'ens. Hom pot també afegir sense problemes que aquesta nova configuració jurídica s'adequa perfectament a la realitat de l'Opus Dei. Més problemàtic resulta, en canvi, sostenir que el *ser* una prelatura personal –no ja el “aplicar-li” o el “adequar-se-li” tal condició– correspon precisament a la realitat de l'Opus Dei. Abans de res, perquè aquesta figura, com qualsevol altra del món jurídic, no seria més que una sort d'instrument del sistema normatiu. A més, perquè l'Opus Dei és clarament una realitat lligada a la vida carismàtica, a l'impuls de l'Esperit Sant en l'Església, cosa que sembla implicar que no pot consistir en una forma jurídica encunyada per l'ordenament canònic. En fi, la millor comprovació d'aquest enfocament derivaria del fet tan senzill que abans de la seva erecció en prelatura personal, l'Opus Dei certament ja existia, i havia estat objecte de successives configuracions

canòniques, inadequades és clar, a diferència de la definitiva, però que en el fons serien tan extrínseques – tan “jurídiques” – com aquesta última. En conseqüència, l’afirmació “l’Opus Dei és una prelatura personal” no correspondria a la mateixa realitat fundada per sant Josepmaria el 2 d’octubre de 1928.

En aquestes pàgines em proposo mostrar que l’afirmació conforme a la qual l’Opus Dei és una prelatura personal enuncia en veritat un aspecte intrínsec i essencial de la seva mateixa realitat carismàtica. Procediré en dues fases: primer procuraré aplicar una visió realista del dret a la noció de prelatura personal; després, intentaré explicar per què aquesta noció resulta vàlida per a l’Opus Dei.

2 . La comprensió realista del concepte jurídic de prelatura personal

La concepció del dret com ordre normatiu extrínsec a la realitat social, a la qual s'aplica i imposa coactivament, condiona la manera d'entendre tots els conceptes jurídics, tant en l'àmbit civil com en l'eclèsial. Fins i tot aquells que clarament transcendeixen el dret, com el de persona, tendeixen a ser enfocats com creacions d'un determinat ordenament, forjats de manera pragmàtica, o sigui per a determinar l'àmbit en el qual és vàlida una determinada norma. Així, doncs, el concepte jurídic de persona no correspondria a allò que intrínsecament és l'ésser humà (això seria propi del concepte filosòfic de persona), sinó que seria només un punt de referència humà al qual l'ordre jurídic recorre per a fixar l'objecte de les seves regles. Naturalment quan es tracta d'un concepte que s'elabora dintre del mateix ordenament, com succeeix amb el de prelatura personal,

l'enfocament tècnic-operatiu sembla encara més obvi: la noció seria una espècie d'artefacte convencional, modelat per determinades normes, que serveix per a atribuir a les relacions socials una determinada qualificació útil en vistes a arribar a certs efectes pràctics.

Des d'aquesta perspectiva, la prelatura personal apareix com una etiqueta jurídica, l'ús de la qual és rellevant en virtut de certes conseqüències jurídiques: atribució de competències, drets, obligacions, sancions, etc. D'aquesta manera, una realitat social concreta que ha estat configurada com prelatura personal, i és el cas de la realitat social de l'Opus Dei, seria jurídicament una prelatura personal únicament quan rep aquesta denominació i les seves conseqüències en l'ordenament canònic. La realitat jurídica tendeix així a transformar-se en un simple nom, que al seu torn seria pur

instrument per a l'atribució a una realitat social de determinats efectes de dret positiu. El positivisme jurídic està emparentat amb el nominalisme: en efecte, si la realitat no conté de per ella mateixa res jurídicament rellevant, sinó que el dret li advé des de fora, els conceptes jurídics equivalen a mers esquemes normatius, són tan instrumentals com les mateixes normes que els modelen i utilitzen.

Per a escapar d'aquest cercle viciós és necessari replantejar què és el dret, tornar a preguntar-se què significa què és "jurídic". És una operació no fàcil, ja que el pes dels hàbits mentals del positivisme penetra fins i tot en la manera de concebre el dret eclesial. La concepció extrínseca del dret ha marcat profundament la cultura de molts especialistes i de molta gent comuna. No obstant això, és totalment necessari superar aquesta

visió: n'hi ha prou amb considerar el desprestigi on cau el dret quan és entès com pura forma pragmàtica d'ordenar la vida, i sobretot el fet que aquesta forma pot posar-se al servei de qualsevol objectiu social, ja que en l'àmbit jurídic no hauria més que interessos i poders fàctics que donen lloc a solucions merament consensuades i relatives.

La tradició clàssica i cristiana del dret, dintre de la seva varietat de matisos, ofereix una resposta de fons de signe radicalment oposada. Potser la manera més senzilla i eficaç de captar aquesta resposta consisteix en plantejar-la des del punt de vista de la relació entre el dret i la justícia. La justícia com virtut de donar a cadascú el seu dret, segons la definició atribuïda al jurista romà Ulpia i acollida per tants pensadors jurídics fins als nostres dies, està intrínsecament lligada al dret de cadascú, que és el seu pressupost. Al

seu torn, aquest dret es delinea com l'objecte de la justícia, de manera que dret i justícia estan inseparablement units. El dret és així el just: una realitat, un bé que pertany a algú quan li és degut per un altre, ja sigui un bé intrínsec a la persona (com la vida, la llibertat, etc.) o un bé extern a ella que és objecte de relacions interpersonals. En això consisteix el que és realment jurídic, que és una altra manera de dir el que és realment just, tant si es funda en el mateix ésser de les persones i de les seves relacions, com si es basa en la llibertat humana que pot configurar i determinar les relacions de justícia entre les persones i respecte a la societat.

Aquest és el rerefons que permet comprendre adequadament qualsevol noció jurídica, que és sempre noció relativa al que és just, i per tant relativa a relacions reals sobre béns reals entre persones

humanes. Tornant a l'exemple anterior, quan en les normes o en els actes jurídics es parla de persona, es tracta de la mateixa realitat substancial que, amb aquest mateix nom, és aferrada pel sentit comú i aprofundida per la filosofia. La rellevància jurídica del concepte de persona deriva de la seva relació amb el que és dret en les relacions interpersonals. Però aquesta relació amb el dret, específicament connotada per l'ús jurídic de la noció de persona, és possible i necessària precisament perquè els éssers humans són persones, perquè només qui ho és pot ser titular d'un bé que és seu i li és per tant degut, i perquè només una persona és capaç de deure quelcom a una altra en justícia.

També un concepte institucional com el de prelatura personal ha de ser entès sota aquesta llum. Una prelatura personal, igual que una

diòcesi o qualsevol altra circumscripció eclesiàstica, no és una superestructura que recobreix extrínsecament a certs efectes organitzatius i funcionals la corresponent realitat eclesial formada per la vida i activitat dels fidels i dels seus pastors. Si així fora, ésser o no prelatura personal tindria una rellevància molt limitada, freturosa d'importància i interès llevat de per a alguns experts, els canonistes, vistos com els qui s'ocupen d'aspectes tècnics, és a dir de tràmits, paperasses, actes formals, rètols externs, etc.

En canvi, el que es capta mitjançant el concepte de prelatura personal és una realitat interpersonal que participa en l'ésser mateix de l'Església de Crist. És una comunitat de fidels, estructurada jeràrquicament entorn d'un prelat, amb el ministeri del qual col·laboren preveres i diaques, i amb un àmbit

personal i una missió específiques que la conformen com complementària a les diòcesis en les quals és present. En una paraula, és una part de l'Església, tan real i tan viva com la mateixa Església.

És veritat que la noció és d'índole institucional, és a dir, es refereix directament a la dimensió unitària i permanent que transcendeix els individus que actualment conformen una determinada prelatura personal i es van succeint al llarg de la història. Més, es tracta d'una institució composta a cada moment per fidels reals, sense els quals es transformaria en una mera possibilitat. En conseqüència, la comprensió autèntica de la noció condueix a percebre que una prelatura personal, el mateix que una diòcesi, és un conjunt real de persones –específicament, una expressió concreta de la comunió jeràrquica entre els fidels–, no un

aparell burocràtic ni una denominació oficial extrínseca.

Per ser un concepte d'índole jurídic, en parlar de prelatura l'atenció s'adreça als aspectes externs que poden ser objecte de relacions de justícia: tant a les relacions institucionals de la mateixa prelatura amb altres subjectes eclesiàstics i civils, com a les relacions de justícia existents dintre de l'àmbit delimitat per la institució: les relacions entre els fidels de la prelatura, i les d'aquests amb els seus pastors. Si la noció de prelatura personal es comprèn de manera realista, aquesta atenció selectiva a la dimensió externa de justícia –d'altra banda essencial en l'Església en el seu peregrinar terreny– no implica de cap manera ignorar que la realitat eclesial està constituïda abans de res per la comunió vertical i invisible amb la Santíssima Trinitat i pel misteri de la comunió dels sants. No

es tracta en absolut d'aïllar el jurídic, sinó de captar-lo amb realisme en la seva dimensió específica, precisament per a poder d'aquesta manera palesar-ne la inserció en el misteri sobrenatural de l'Església i, en particular, mostrar el vincle intrínsec –en virtut de la sacramentalitat de l'Església– del just amb la salvació. En efecte, els drets dels fidels tenen relació principalment amb els béns salvífics (primer de tot la paraula de Déu i els sacraments), i el deure dels ministres sagrats que han de dispensar aquests béns, així com el deure de tots els fidels de viure en la comunió eclesial, són exigències de justícia en les quals està en joc la salvació del mateix titular del deure.

Les consideracions anteriors no duen amb elles oblidar quant d'històric hi ha en la noció de prelatura personal. Som davant una determinada manera que l'Església

s'autoorganitza, amb una concreció positiva en les lleis canòniques i en la praxi eclesial, fins i tot amb un nom precís que, encara que reflecteixi bé la substància del concepte, implica òbviament una determinació convencional. Tanmateix, això no s'oposa al realisme de la noció en el sentit ja explicat: tota realitat eclesial es dóna en la història i posseeix aspectes lligats al contingent. No obstant això, els aspectes fonamentals de la prelatura responen a característiques essencials de l'Església, al ser Església: la igualtat fonamental entre els fidels, la constitució jeràrquica, etc. En el cas de l'Opus Dei, a més, és determinant un carisma, un do diví que exigeix fidelitat. A continuació intentaré precisament mostrar per què la fidelitat a aquest carisma implica la prelatura personal.

3 . La realitat eclesial de l'Opus Dei com prelatura personal

Per a entendre per què l'Opus Dei és una prelatura personal, a més de comprendre què és una prelatura personal, es requereix captar aquesta realitat en l'Opus Dei. En una òptica realista, la seva erecció en prelatura no ha estat un revestiment extrínsec, l'atribució d'una nova façana. L'erecció comporta que l'Opus Dei és real i intrínsecament una prelatura personal[1].

Sorgeix d'entrada una dificultat que sembla oposar-se a la visió realista de la dimensió de prelatura a l'Opus Dei. En efecte, és clar que abans de la seva configuració com a tal mitjançant un acte pontifici l'Opus Dei no era prelatura personal. Hi ha òbviament un abans i un després d'aquest acte. D'aquí es podria deduir que ser prelatura és quelcom extrínsec, estrany (per més convenient o congruent que sigui) respecte a la realitat eclesial d'origen

carismàtic que es va manifestar el 2 d'octubre de 1928.

No hi ha dubte que l'erecció de la prelatura no ha estat un simple reconeixement de la realitat ja existent per part de l'autoritat papal. Hi ha hagut quelcom nou, que ha vingut a integrar aquesta realitat. Els fidels incorporats a l'Opus Dei van començar a ser fidels d'una prelatura, amb els corresponents vincles de comunió entre ells i amb el prelat; el cap de l'Opus Dei al 1982, Mons. Àlvaro del Portillo, va passar a ser prelat d'una prelatura personal, amb la potestat jeràrquica que li és pròpia; el clergat de l'Opus Dei va començar a constituir el presbiteri de la prelatura. Tot això comporta una novetat respecte a la situació precedent.

Nogensmenys, això no significa que des del 1928 l'Opus Dei fos una realitat essencialment distinta de la

prelatura que es va erigir el 1982. Aquest és el punt que requereix major atenció, ja que anteriorment les successives aprovacions de l'Opus Dei (com pia unió, societat de vida comuna sense vots, i institut secular) havien enquadrat la seva realitat dintre d'institucions eclesials de naturalesa associativa, aquelles que els fidels poden constituir per a promoure fins eclesials comuns. La inadequació d'aquestes configuracions canòniques a la realitat carismàtica de l'Opus Dei obeïa també a altres motius de molta rellevància, sobretot en raó que la secularitat dels seus fidels no trobava cabuda en l'àmbit de l'estat de perfecció o vida consagrada per la professió dels consells evangèlics. No obstant això, ara ens interessa l'altre aspecte al·ludit, igualment essencial, que diu relació precisament amb la suposada naturalesa associativa de l'Opus Dei.

La consideració històrica de l'Opus Dei ajuda a penetrar en la seva veritable naturalesa. Em limitaré a assenyalar algunes dades essencials que em semblen especialment significatives[2].

Abans de res, convé advertir que la vocació de sant Josepmaria Escrivà a l'Església es manifesta originàriament com vocació al sacerdoci, amb un horitzó específic que només s'esclareix en un segon moment, quan veu l'Opus Dei[3].

Com resulta evident a partir de 1928, l'horitzó vocacional del Fundador és en si essencialment sacerdotal, és a dir, s'inscriu en l'àmbit del sacerdoci ministerial o jeràrquic. Sant Josepmaria va ser cridat al sacerdoci precisament per a fundar l'Opus Dei, i va fundar l'Opus Dei precisament com a sacerdot. Tractant-se d'una institució bolcada a la santificació i l'apostolat dels fidels laics, que subratlla precisament el seu

sacerdoci comú com batejats i la seva condició secular, podria semblar paradoxal que el Fundador fora un sacerdot. No hi ha tal paradoxa, tanmateix, si tenim en consideració que en l'Església és tan essencial la igualtat fonamental entre tots els fidels com la seva constitució jeràrquica. El Senyor volia suscitar un sacerdot per als laics que cridaria a l'Opus Dei. A aquest sacerdot va confiar un ministeri veritablement sacerdotal d'unitat i de capitalitat en aquesta família sobrenatural. Es tractava d'un ministeri destinat a romandre en el temps, de manera que passaria als successors del Fundador. Molt significatiu en tal sentit és que es perpetués també la manera familiar de dir a qui fa cap a l'Opus Dei: "Pare".

Convé reflexionar també sobre el fet que el 2 d'octubre de 1928 sant Josepmaria Escrivà va ser l'única persona que va veure l'Opus Dei, i

que sempre el va considerar fundat aquest mateix dia, encara que hagués després complements i aprofundiments d'una realitat ja essencialment completa[4]. En aquest “veure” –era el verb que emprava–hi era la realitat personal dels qui haurien de venir en el futur. Aquestes persones encara no hi eren, i no obstant això l'Opus Dei ja hi era. No es tractava d'alguna cosa que farien entre tots, sinó d'un encàrrec diví que rebia el Fundador. Feia falta una actualització, que requeriria certament el concurs de la llibertat dels que anessin arribant, però que no seria el fruit de la conjunció de les seves voluntats, senzillament perquè la nova realitat se situava des de l'inici en una dimensió –la de l'estructura comunitari-jeràrquica de l'Església– que escapa al poder dels fidels en l'àmbit associatiu. L'Opus Dei no va néixer quan un altre fidel es va sumar al Fundador, sinó quan Déu el va suscitar en sant Josepmaria

Escrivà i li va aclarir el sentit específic que hauria d'assumir el seu sacerdoci jeràrquic a l'Església, el qual com en tot fidel ordenat suposava el sacerdoci comú quant a batejat. La mateixa absència d'altres fidels en el moment fundacional contribueix a posar de manifest la naturalesa no associativa de la fundació.

Des del principi sant Josep maria va veure que a l'Opus Dei hauria altres sacerdots a més d'ell. Més endavant va comprendre que aquests sacerdots haurien de procedir dels mateixos fidels laics de l'Opus Dei. Ambdós aspectes estan carregats de sentit a l'efecte del nostre tema. D'una banda, la pluralitat de sacerdots a l'Opus Dei es requeria amb una finalitat ministerial ben determinada: l'atenció pastoral dels fidels de l'Opus Dei i de tots els qui s'acostessin als seus apostolats, és a dir, la col·laboració en la mateixa

missió jeràrquica que el Fundador ja realitzava des del començament. La relació ministerial-jeràrquica amb els fidels laics es confirma així com un tret estructural essencial en la realitat de l'Opus Dei[5]. El fet que, sense perjudici que el carisma s'estengués a altres sacerdots incardinats en les diòcesis, els sacerdots dedicats a la tasca pastoral específica de l'Opus Dei procedissin dels mateixos laics de l'Opus Dei, mostra de manera especialment clara que es verifica allò que resulta natural en l'Església, això és, que sorgeixin vocacions sacerdotals de l'interior de la mateixa comunitat de fidels a la qual es dedicarà el seu ministeri.

Alhora, com part del carisma, el Fundador va ser sempre profundament conscient que la vocació a l'Opus Dei era, en la seva essència, la mateixa per a ell que per als seus fills, per a sacerdots i laics,

per a homes i dones, per a cèlibes i casats. Aquesta consciència d'igualtat no és explicable des de la varietat de funcions eclesials i de graus de disponibilitat per a les activitats institucionals que es dóna a l'Obra. Només s'entén a la llum de la igual dignitat baptismal de tots els fidels, que és el que es posa en joc a l'Opus Dei. Es tracta d'una determinació vocacional i de pertinença eclesial que té precisament el sentit de confirmar i reforçar el lloc de cadascú a l'Església i en el món. Igualtat de pertinença i distinció jeràrquica entre els fidels són dos trets que a l'Opus Dei han conviscut des del principi amb la senzilla harmonia que posseeixen en la mateixa Església, configurant a més l'essència mateixa de la institució i del seu patrimoni carismàtic.

D'altra banda, l'activitat institucional de l'Opus Dei concerneix exclusivament a l'àmbit dels béns

salvífics, primer de tot de la paraula de Déu i els sagraments: a sant Josepmaria Escrivà li agradava presentar aquesta activitat com «una gran catequesi»[6]. Per aquest motiu l'activitat institucional es distingeix netament de la que, a títol personal o associats amb uns altres, porten a terme els fidels de l'Opus Dei. Aquesta distinció val també per a les iniciatives educatives, de salut, de promoció social, etc., que ells promouen amb altres persones, tot i que l'Opus Dei els proporcionï assistència pastoral i en ocasions fins i tot assumeixi institucionalment la garantia eclesial de la conformitat d'aquestes iniciatives amb l'Evangelí. La distinció entre activitat institucional i activitat personal és cabdal per a entendre la naturalesa exclusivament eclesial de l'Opus Dei com a institució, sobretot perquè s'hi juga la legítima llibertat en l'àmbit temporal que gaudeixen els fidels de l'Opus Dei, igual a la de qualsevol

altre catòlic. Només des de la llibertat i responsabilitat personals és possible que s'afanyin en la més delicada fidelitat a la doctrina de l'Església en procurar santificar totes les seves activitats en el món, transformant-les en llera d'apostolat personal i de veritable cristianització.

Les successives aprovacions canòniques van oferir solucions a les necessitats institucionals que comportava el desenvolupament de l'Opus Dei (primer en l'àmbit diocesà i després a nivell internacional, i comptant també la qüestió de la pertinença dels sacerdots), però cap d'elles va arribar a captar la realitat de l'Opus Dei. Més enllà de les seves grans diferències, hi ha un tret molt significatiu que les uneix: pia unió, societat de vida comuna sense vots i institut secular són conceptes jurídics que corresponen a realitats eclesials de naturalesa associativa. D'aquí

procedeix la seva incapacitat més profunda per a reflectir allò que és l'Opus Dei com una comunitat de fidels que es conforma intrínsecament segons l'estructura jeràrquica de la mateixa Església.

Allò que sens dubte dificultava especialment la comprensió d'aquesta naturalesa comunitari-jeràrquica, no associativa, era el fet que l'Opus Dei sorgís des d'un carisma, el rebut per sant Josepmaria Escrivà i pels qui després van anar arribant, i que aquest carisma impliqués una vocació personal de radicalitat espiritual i apostòlica en els respectius fidels (alguns –entre ells els primers– amb el carisma del celibat apostòlic). Ambdós aspectes es percebien, conforme a una molt llarga experiència eclesial, com propis per antonomàsia de la vida religiosa, de manera que les mateixes vocacions seculares tendien a ser concebudes per analogia a la dels

religiosos. Certament la secularitat dels fidels de l'Opus Dei no podia ser captada mitjançant aquesta analogia, però més en el fons no es podia entendre que constituïssin una comunitat que no s'unia per a una obra específica d'índole associativa, sinó en virtut de vincles concrets de comunió eclesial entre ells, vincles que, com en tota comunitat jeràrquica de fidels, comporten essencialment una estructura jeràrquica, amb un pastor que fa cap i amb altres pastors que col·laboren amb ell.

Tampoc podia captar-se adequadament el fet que una mateixa institució d'origen carismàtic i vocacional pogués incloure tant homes com dones. A més, el fet que existís separació a la vida i apostolat dels fidels de l'Opus Dei de l'un i l'altre sexe podia ser falsejat mitjançant l'aplicació de les categories associatives, i fer pensar

que es tractava en realitat de dues institucions accidentalment unides. La realitat és que sempre va haver profunda unitat entre homes i dones de l'Opus Dei, pertanyents a una mateixa realitat eclesial d'índole comunitari-jeràrquica.

També els passos canònics relatius a l'adscripció de sacerdots i a la potestat atribuïda a qui feia cap, se situaven en un context associatiu, no comunitari-jeràrquic. Responien certament a exigències del carisma, però d'una manera inadequada: la realitat profundament unitària de l'Opus Dei seguia estant molt imperfectament reflectida, perquè en el fons se la concebia estructuralment a la manera d'una institució associativa. Sacerdots i laics apareixien lligats a la mateixa institució carismàtica, però no apareixien lligats essencialment entre si. De manera que tant la igualtat fonamental entre ells com a

fidels, com la seva mútua ordenació, eren recollits en un marc que no captava l'essència mateixa de la institució. Així mateix, la potestat de qui feia cap es contemplava com lligada a l'aspecte associatiu clerical, de manera que qui l'exercia era un membre de l'associació, no el titular d'una potestat jeràrquica en una comunitat de fidels. Per això tampoc s'explicava la diferència entre els sacerdots provinents dels laics de l'Opus Dei i que dediquen el seu ministeri a l'Opus Dei, i els sacerdots incardinats en les diòcesis que reben la mateixa i única vocació a l'Opus Dei per santificar-se mitjançant el seu ministeri en la seva mateixa diòcesi, sense incorporar-se per tant a la prelatura ni al seu presbiteri.

Amb l'erecció en prelatura personal, el procés de reconeixement i de resposta per part de l'Església com a institució a les exigències de la realitat carismàtica ha arribat a

terme. No s'ha donat una mutació genètica, sinó el ple desplegament de l'organisme nascut el 1928 i desenvolupat, mentrestant, per tots els continents. S'ha realitzat allò que demanava el mateix patrimoni carismàtic de l'Opus Dei, un patrimoni que, com és propi de l'ésser de l'Església, no és només espiritual sinó que comporta i exigeix també expressions externes, inseparables d'aquest esperit.

A l'Opus Dei, a més, s'ha verificat un fet especialment significatiu per al nostre tema: el Fundador va posseir una formació i una mentalitat jurídica, i en particular canònica, summament vives i penetrants. Sobre la base dels seus estudis de dret, que va portar a terme secundant un consell del seu pare, rebut precisament quan acabava de descobrir la seva vocació sacerdotal, sant Josepmaria Escrivà va posar els seus dots professionals de jurista al

servei de la missió fundacional que Déu li havia confiat. Així es santificà i va contribuir al bé de l'Església també com a jurista. El Senyor li va concedir abundants llums en tot l'itinerari jurídic de l'Opus Dei. Ressalta de manera especial la clarividència amb què aviat va captar el nucli de la solució jurídica definitiva, per la qual tant va treballar i que va oferir no veure realitzada durant la seva existència terrena. El seu successor, Mons. Àlvaro del Portillo, en una carta amb motiu de l'erecció de la prelatura, va voler començar la narració de l'itinerari jurídic evocant una anècdota de 1936 que testimonia aquesta consciència del Fundador, molt des del principi, sobre la necessitat d'una jurisdicció eclesiàstica de caràcter personal[7]. La prelatura de l'Opus Dei va ser alguna cosa volguda i buscada amb tota la seva ànima per sant Josep maria Escrivà per tal de

complir l'encàrrec diví del 2 d'octubre de 1928, precisament perquè hi era en l'entranya mateixa d'aquest encàrrec.

Potser la millor manera de comprendre el procés jurídic que ha tingut lloc sigui pensar en la implantació de l'Església en un nou territori o àmbit social al qual arriben la paraula de Déu, els sagraments i els altres béns de la salvació. El més nou és que en el cas de l'Opus Dei s'implanta una realitat eclesial jeràrquicament estructurada gràcies a una iniciativa carismàtica. A més, es tracta d'una realitat eclesial que de cap manera pretén substituir les diòcesis, sinó que viu i opera en elles, amb una legítima autonomia de la qual el fi exclusiu és el servei a elles i a tota l'Església. No aspira de cap manera a transformar-se en una Església local, precisament perquè el seu mateix carisma li duu a confirmar als seus fidels com fidels

de les Esglésies locals a les quals pertanyen. No obstant això, més enllà d'aquestes diferències subsisteix un fenomen anàleg: l'erecció de qualsevol circumscripció eclesiàstica opera en una realitat preexistent, de naturalesa comunitari-jeràrquica, que demana aquesta erecció. Això és el que s'ha esdevingut amb l'Opus Dei el 1982. Per aquest motiu l'atribució del concepte jurídic de prelatura personal és completament real: l'Opus Dei és una prelatura personal.

Carlos José Errázuriz M.

1 Per a una visió realista de la dimensió jurídica de la prelatura de l'Opus Dei, cf. J. Hervada, *Aspetti della struttura giuridica dell'Opus Dei*, en *Il diritto ecclesiastico*, iuglio-dicembre 1986, 3-4, pàg. 410-430. Versió castellana en *Lex Nova [Fidelium Iura]*, 1 (1991), pàg.

301-322. Per a un examen del debat de la doctrina canònica sobre les prelatures personals en una òptica realista, cf. E. Baura, *Li attuali riflessioni della canonistica sulle prelature personali. Suggerimento per un approfondimento realistico*, in AA.VV., *Le prelature personali nella normativa e nella vita della Chiesa*, Cedam, Padova 2002, pàg. 15-53.

Certament l'Opus Dei no és *només* prelatura personal. L'Opus Dei transcendeix la seva configuració institucional com prelatura, i existeix d'entrada altra realitat institucional que és també Opus Dei a ple títol: la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, com associació de clergues inseparable de la prelatura. Més radicalment, és tota la vida dels fidels de l'Obra la qual ha de ser Opus Dei, i no només les seves relacions amb l'Opus Dei com institució (que per cert estan en funció d'aquesta vida). A més, el seu abast apostòlic va més

enllà de les activitats relacionades amb la prelatura i arriba de formes diverses a moltes persones i activitats eclesials. En fi, encara que la prelatura és d'aquest món, l'Opus Dei posseeix una clara dimensió escatològica.

2 Les obres fins ara més rellevants per a aprofundir en aquestes dades essencials són la biografia de A. Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei*, 3 vol., Ed. Rialp, Madrid 1997-2003; i en l'àmbit específicament jurídic, A. de Fuenmayor – V. Gómez-Iglesias - J.L. Illanes, *El itinerario jurídico del Opus Dei. Historia y defensa de un carisma*, EUNSA, Pamplona 1989.

3 Sobre aquest aspecte, cf. A. Aranda, *Sacerdote de Jesucristo. Sobre la misión eclesial del Beato Josemaría Escrivá Fundador del Opus Dei*, en *Romana. Butlletí de la Prelatura de la*

Santa Creu i Opus Dei, 17 (1993), pàg. 307-327.

4 Cf. J.L. Illanes, *Dos de octubre de 1928: alcance y significado de una fecha*, en AA.VV., *Monseñor Josemaría Escrivá de Balaguer y el Opus Dei*, EUNSA, Pamplona 1985, pàg. 65-107.

5 Referent a això, cf. el capítol de P. Rodríguez– F. Ocariz – J.L. Illanes, *El Opus Dei en la Iglesia. Introducción eclesiológica a la vida y al apostolado del Opus Dei*, Ed. Rialp, Madrid 1993.

6 Cf. entrevista en l'ABC de Madrid, 24-III-1971.

7 Davant dues làpides mortuòries de prelats que havien tingut una vasta i peculiar jurisdicció d'índole secular i personal, en l'església de Santa Isabel a Madrid, sant Josepmaria va dir a un fill seu, Pedro Casciaro: «Aquí està la futura solució jurídica de l'Obra». Cf. el text de la Carta del 28-XI-1982 en A. del Portillo, *Rendere amabile la*

*verità. Raccolta di scritti di Mons.
Alvaro del Portillo, Libreria Editrice
Vaticana, Ciutat del Vaticà 1995, pàg.
64-65.*

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/per-que-lopus-
dei-es-una-prelatura-personal/](https://opusdei.org/ca-ad/article/per-que-lopus-dei-es-una-prelatura-personal/)
(16/04/2025)